

el-Câmi'u'l-kebîr (el-Câmi' fi'l-mezheb) adlı eserleri kaleme aldığı belirtilir. Nevevî ve İsnevî son kitabın değerli bir eser olduğunu söylerken Sübkî'nin naklettiğine göre Ebû Hafs el-Mutavvî de *el-Müzh-eb fi zikri şüyûhi'l-mezheb* adlı eserinde bu kitabın Şâfiî fıkının meselelerini çözmeye temel kaynak, mezhebin usul ve fûrûunu, nas ve vecihlerini toplayan önemli bir çalışma olduğunu kaydeder. Bu eserlerin günümüze ulaşmamasına karşılık Ebû Hayyân et-Tevhîdî'nin rivayet ettiği, Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ali arasında Sakîfe'de olanlarla ilgili mektuplaşmayı içeren bir risâle Ebû Hayyân'ın üç risâlesi içinde *Risâletü's-Sakîfe* başlığıyla yayımlanmıştır (*Şelâş resâ'il*, nşr. İbrâhim el-Keylânî, Dimaşk 1951, s. 5-26). Ancak İbn Ebû'l-Hadîd, *Şerhu Nehci'l-belâğa*'da naklettiği bu risâlenin (X, 271-285) aslında Ebû Hayyân'a ait olduğunu, *el-Besâ'ir*'de kendi görüşlerini birçok yerde hocasına nisbet ettiği gibi bu risâleyi de ona nisbet ettiğini ileri sürer (X, 285-287).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 268; Ebû Hayyân et-Tevhîdî, *Meşâlibü'l-vezîreyn* (nşr. İbrâhim el-Kılânî), Dimaşk 1961, s. 137, 151, 191, 192, 313; a.mlf., *el-Besâ'ir ve'z-zehâ'ir* (nşr. Vedâd el-Kâdî), Beyrut 1408/1988, I-VIII, tür.yer.; Ebû Âsım el-Abbâdî, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. G. Vitestam), Leiden 1964, s. 76; Şirâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ'*, s. 114; Nevevî, *Tehzîb*, I/2, s. 164, 211; a.mlf., *el-Mecmû'*, I, 70; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), V, 132; İbn Ebû'l-Hadîd, *Şerhu Nehci'l-belâğa* (nşr. M. Ebû'l-Fazl İbrâhim), Kahire 1386/1967, X, 271-287; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 69; Sübkî, *Tabakât*, III, 12-13; İsnevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 377-378; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 137-138; Musannif, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye* (nşr. Âdil Nüveyhiz), Beyrut 1402/1982, s. 86-87; Sezgin, *GAS*, I, 497; M. Hasan Heyto, *el-İctihâd ve tabakâtü müctehidi eş-Şâfi'iyye*, Beyrut 1409/1988, s. 156-157; M. Cevâd Hüccetî Kırmânî, "Ebû Hâmîd Merrerrûzî", *DMBİ*, V, 321-322.

AHMET ÖZEL

MERVEZÎ, Ahmed b. Ali (أحمد بن علي المروزي)

Ebû Bekr Ahmed b. Ali
b. Saîd el-Mervezî el-Kureşî
(ö. 292/905)

Hadis hâfızı.

Muhtemelen 202 (816-17) yılında doğdu. Aslen Mervli olup Ebû Bekir el-Mervezî diye tanınır. Ümeyyeoğulları'nın mevâlâsı olduğu için Ümevî veya Kureşî nisbeleriyle de anılır. Kendisiyle aynı dönemde yaşayan Ebû Bekir Ahmed b. Muhammed

el-Mervezî ile zaman zaman karıştırılmıştır (Sezgin, I, 317). Merv'den Bağdat'a göç ettiği ileri sürülmüş, Bağdat, Humus ve Dimaşk'ta muhaddislerden hadis almıştır. Hocaları arasında Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn, Ali b. Medîni, Ali b. Ca'd, Ebû Hayseme Züheyr b. Harb, Ahmed b. İbrâhim el-Mevsilî, Bûndâr diye meşhur olan Muhammed b. Beşşâr gibi muhaddisler yer almış; kendisinden Taberânî, Nesâî, Ebû Avâne, İbn Cevsâ, aynı zamanda eserlerinin râvisi İbnü'n-Nâsîh ve diğerleri hadis rivayet etmiştir. Humus'ta kadılık, Dimaşk'ta Ebû Zür'a Muhammed b. Osman el-Kâdî'nin yerine kadî nâibliği (veya kadılık) görevlerinde bulunan Mervezî (Mizzî, I, 408; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIII, 528) hayatının son yıllarını geçirdiği Dimaşk'ta 15 Zilhicce 292'de (18 Ekim 905) vefat etti ve Kadî Ebû Hafs Ömer b. Hasan'ın kıldırıldığı cenaze namazının ardından defnedildi (Mizzî, I, 410). Nesâî onu "sika" olarak değerlendirmiş, ayrıca "muhaddislerin güvenilirli, ilim dağırcığı" gibi sözlerle anılmıştır (Hatîb, IV, 304; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIII, 528). İbn Hacer el-Askalânî de onu pek çok şeyhi ve rivayeti bulunan faziletli bir kişi diye niteler (*Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 62).

Eserleri. 1. *Müsnedü Ebî Bekr eş-Şiddîk*. Muhtelif sahâbîlerin Hz. Ebû Bekir'den rivayet ettiği 140 hadisi ihtiva eden ve râvisi İbnü'n-Nâsîh tarafından birkaç hadis daha ilâve edilen eseri Şuayb el-Annaût neşretmiştir (Beyrut 1390/1970, 1391/1971, 1393/1973, 1399/1979, 1406/1986). Kitap, Ahmet Davudoğlu tarafından *Müsnedü Ebî Bekr es-Siddîk (Hadîs-i Şerîfler)* adıyla Türkçeye çevrilmiştir (İstanbul 1981). 2. *Kitâbü'l-Cum'a ve fazlîhâ*. Yine İbnü'n-Nâsîh tarafından rivayet edilen eser Ebû Bekir el-Mervezî'nin kırk dört hocasından aldığı, cuma günü ve cuma namazı hakkında altmış beş hadis ihtiva etmekte olup bunlar başta *Şahîhayn* olmak üzere *Kütüb-i Sitte*'de yer almış, sahih veya hasen olarak nitelendirilmiştir. Nejdî Arman, Köprülü Kütüphanesi'ndeki nüshasını (nr. 1584, vr. 76^a-83^b) esas alarak eseri tahrîc etmiştir (bk. bibl.). 3. *Hadîşü Ebî Bekr el-Mervezî*. Bilinen tek nüshası Zâhiriye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Mecmû', nr. 110, vr. 82^a-89^a).

Ebû Bekir el-Mervezî'nin ayrıca *Kitâbü'l-İlm* (İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, I, 21), *Müsnedü 'Osmân* (Süyûtî, I, 85), *Müsnedü 'Ömer* (İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, I, 337) ve *Müsnedü 'Âişe* adlı eserlerinin olduğu zikredilmiştir. Bazı kaynaklarda

müellife *Kitâbü'l-Vera'* adıyla bir eser nisbet edilmişse de (Sezgin, I, 317) bu kitap, onun dönemindeki bir başka muhaddis olan Ebû Bekir Ahmed b. Muhammed el-Mervezî'nin, hocası Ahmed b. Hanbel'e sorduğu zühd ve takvâya dair soru ve cevapları ihtiva etmektedir (nşr. Semîr b. Emîn ez-Züheyrî, Riyad 1418/1997). Aynı adla Ahmed b. Hanbel'e de izâfe edilen eserin daha önce de muhtelif neşirleri yapılmıştır (*DİA*, II, 78).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed b. Ali el-Mervezî, *Müsnedü Ebî Bekr eş-Şiddîk* (nşr. Şuayb el-Annaût), Beyrut 1406/1986, neşreden giriş, s. 9-12; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IV, 304; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I, 407-411; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIII, 527-528; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 663; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (Hatîb), I, 21, 337; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 62; a.mlf., *Mu'cemü'l-müfrehes* (nşr. M. Şekkür el-Meyâdîni), Beyrut 1418/1998, s. 62, 91-92; Süyûtî, *Tevvirü'l-havâlik*, Mısır 1389/1969, I, 85; Elbânî, *Mahtûât*, s. 141; Sezgin, *GAS* (Ar.), I, 317; Nejdî Arman, *Ebû Bekir el-Mervezî ve Kitâbü'l-Cum'a ve fadhîhâ İsimli Hadîs Cüzü* (yüksek lisans tezi, 1988), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 4-9, 28-31, 34-35; Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasan – Ebû Huzeyfe Râid b. Sabrî, *Mu'cemü'l-muşannefâti'l-vârîde fi Fethî'l-bârî*, Riyad 1412/1991, s. 370; Cezzâr, *Medâhîlü'l-mü'ellifîn*, III, 1509-1510; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 165; M. Yaşar Kandemir, "Ahmed b. Hanbel", *DİA*, II, 78.

İBRAHİM HATİBOĞLU

MERVEZÎ, Ebû İshak (أبو إسحاق المروزي)

Ebû İshâk İbrâhim b. Ahmed
b. İshâk el-Mervezî
(ö. 340/951)

Şâfiî müctehidi.

Horasan bölgesinde Murgâb nehrinin aşağı kesiminde yer alan Merv (Mervüşşâhicân) şehrinde doğdu. Ebû Muhammed İbn Abdân el-Mervezî, Ebû Saîd Hasan b. Ahmed el-İstahrî ve Bağdat'ta Ebû'l-Abbâs İbn Süreyc'den ders aldı; bu hocasından sonra Şâfiîler'in önde gelen âlimi oldu. Rivayette güvenilirliği ve ilimde dirayeti konusunda ittifak mevcut olup öğrencileri vasıtasıyla Şâfiî mezhebi Irak'ta ve diğer bölgelerde yayıldı. Ebû Âsım el-Abbâdî, İslâm dünyasının her tarafından kendisinden ders almak için öğrencilerin geldiğini ve Şâfiî mezhebinde önderlik mevkiinde yetmiş kişinin onun meclisinden yetiştiğini belirtir. Tanınmış öğrencileri arasında Ebû Hâmîd el-Merrerrûzî, İbn Ebû Hüreyre, Ebû Zeyd Muhammed b. Ahmed el-Mervezî, Ebû'l-Kâsım Abdülâzîz b. Abdullah ed-Dârekî, Ebû'l-Hasan